

שאל בני

פרשת חיי שרה תשע"ט

עלון מס' 114

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בענייני שמירת הלשון חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל
לזכרו של הגאון הרב רבי מאיר שפירא מלובלין זצלה"ה ראש ישיבת חכמי לובלין
להנצחת ולתרומת לכל עניני העלון, ניתן ליצור קשר במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 08-9178033

הקנאות של לבן

"ושמו לבן" הקשה האור החיים הקדוש, מדוע הקדים "שמו" ללבן? הרי מצאנו במדרש שאצל הצדיקים שמים קודם להם, ואצל הרשעים הם קודמים לשם. ומדוע כתבו "ושמו לבן", שמים קודם להם? תירץ האור החיים שלבן שמע שהאיש נתן מתנות לאחותו, ודיבר עמה, הוא חשב אולי הוא אינשי דלא מעלי, פרוץ הוא, ורוץ לקנאות קנאת הקדושה, לכך הקדים הכתוב וכתב שמו לבן, כדרך הצדיקים, כיון שבאותה עת הי' כצדיק.

ולקחת אשה לבני ליצחק

שואלים העולם מדוע אברהם אבינו אמר "לבני ליצחק", אברהם הזכיר את שם בנו יצחק, ואליעזר אמר ולקחת אשה לבני, ולא הזכיר את שם החתן "יצחק"? מתרצים עפ"י משל לכפרי פשוט, שהתמזל לו מזלו, ונעשה לעשיר גדול מאוד, בעיה אחת היתה לו, אנשי מקומו לא כיבדוהו כראוי, הם הכיריהו ככפרי איכר, וזולו בכבדו על אף כספו הרב. לא ידע הכפרי מה לעשות, כדי לשפר את מעמדו בעיני החברה.

חבריו יעצו לו, שיקח חתן לבתו, בן טובים מחותן בעל שם מיוחס משני צדדים, וכך תרום קרנו וכבודו. הלך הכפרי - העשיר לשדכן, הציע לו סכום הגון, העיקר שידוך עם מחותן מכובד.

השדכן חיפש וחיפש, עד שמצא שידוך נפלא, רב גדול בישראל, עם יחוס משני הצדדים, שמו הולך לפניו, ממש מכובד ובעל בעמיו.

הציע השדכן לכפרי את השידוך הנפלא. שאל הכפרי איך הבחור, התחיל השדכן לשבח ולהלל את הבחור, תלמיד חכם גדול, בעל מידות, מתפלל כמה שעות כל תפילה.

אמר הכפרי אני לא רוצה כזה שידוך בשום פנים ואופן, אין לי כח שהחתן יתחיל לחנך אותי, ולהפוך את ביתי שיהי עפ"י ההלכה, אני צריך מחותן מכובד, לא חתן תלמיד חכם, אני צריך חתן חכם שיעזור לי בעבודה, העיקר שהמחותן יהי מכובד !!!

אברהם הזכיר את שמו של החתן הוא העריך והחשיב את בנו החתן המהולל. אבל אליעזר ידע שאסור לספר לבתואל מי הוא החתן, את בתואל ולבן מעניין רק מחותן עם כסף מפורסם מכובד, הם לא ירצו בשום פנים ואופן חתן תלמיד חכם מה חסר להם, אחד שיתערב להם בניהול ביתם ובהתנהגות שלהם, העיקר מחותן בעל שם מכובד ובעל בעמיו.

איחוד ההפכים מביא לשלימות

"אותה הוכחת לעבדך ליצחק" כתב רש"י ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים וכדאי ליכנס בביתו של אברהם.

החתם סופר כתב, על דברי רש"י "ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים". שכידוע שיצחק שייך למידת הדין, ורבקה היא גומלת חסדים, ולכאורה יהי' ביניהם חילוקי דעות, יצחק יקפיד בכל דבר, והיא רבקה, כל דבר תלך לצד החסד והרחמים, ולא יהיה להם שלום בית שתי קצוות. לכן כתב רש"י להיפך ששני הפכים שמתמזגים זה מביא לשלימות, יצחק דין, ורבקה חסד, וכך נוצר יעקב שהי' מידת הרחמים, השילוב של דין וחסד, ההפכים יוצרים שלימות. כי חסד ללא גבול זה הפסד, וכן דין ללא גבול זה יביא לקושי ותגרה, והשילוב מביא שלימות. לפעמים חושבים שההתאמה המלאה בין בני הזוג זה סוד ההצלחה, כאן רואים שהעיקר ההחלטה שכל אחד מקבל את השני משלים את השני זה סוד ההצלחה, והשלום בית. עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו.

מהו במרומיו? כתב רש"י הקב"ה עושה שלום בין האש והמים, שניהם הפכיים, זה מכבה את זה. אבל המיזוג ביניהם מביא את הטוב, את הקו הממוצע. וזה מבקשים שכך יעשה שלום עלינו גם אנחנו נוכל לחיות עם ההפכים הסובכים אותנו, כמו שעושה במרומיו.

וינחם יצחק אחרי אימו

כתב בספר "צרור המור" התורה אמרה "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו". וטבע הנשים לשנוא את הכלות לפי שרואות שבנם מחמד, אשר טפחו וגידלו ועברו עליהם צרות רבות ורעות. ביום ובלילה לא ראו שינה בעיניהן. מיד כשנושא אשה בנם נקשר יחד עם אשתו ואמה נהפכה לו לאויבת.

וזהו שאמרו חז"ל "כשתדור זאב עם כלב תדור כלה עם חמותה". לרמז כי כשיבא משיחנו ויתקיים וגר זאב עם כבש. יתקיים וסרה קנאת אפרים. וקנאת כלה עם חמותה. וזה שאמר הכתוב "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה". יצחק יכל להיות קשור ברבקה ללא חשש שאמו שרה אמנו תקפיד על כך שעזב אותה, אחר כל ההשקעה שהשקיעה בו, ושכח אותה, ודבק באשתו. לזה אמר כשראה יצחק שהיתה לו לאשה ויאבה אהבה גמורה. אמר יש כאן נחמה גדולה שמתה אמו. כי טוב לה המות משתראה בעיניה יצחק בנו קשור ואהוב עם רבקה אשתו.

אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי

הגמרא אומרת "אחרי ארי ולא אחרי אשה" אליעזר אמר אולי תהי' מודרנית, ולא תרצה ללכת אחרי, אלא תרצה ללכת לפני, מה אעשה? הגמרא אומרת מנוח עם הארץ הי' שהלך אחרי אשתו.

אמר לו אברהם אם האשה תהיה חצופה שרוצה ללכת לפניך, ונקית משבועה, והשמר לך להשיב בני שמה לישא חצופה כזאת.

והנה לבן התחכם ואמר לו הנה רבקה לפניך, רצה לומר אני אתן לך את רבקה בתנאי זה שתלך לפניך. חשב לבן שאולי כך אליעזר יניח את רבקה בידו וילך לדרכו. אבל אליעזר שהכיר רבקה לצניעה ולא תלך לפניו כלל התרצה לו:

וכשראה לבן שלא הועיל כלום בערמוניותו, שוב התחכם עוד ואמר נקרא לנערה ונשאלה את פיה התלך עם איש הזה, בלשון בתמיה? כלומר נכון שלא נאה לך לילך עם האיש הזה, שהוא ילך ראשון ואת תהי טפלה לו ללכת אחריו.

אמרה רבקה "ותאמר אלך", ולדאבוננו היה מוכרח להסכים, ובאמת קימה דבריה כמו שנאמר [להלן פסוק ס"א] ותקם רבקה ונערוותיה ותלכנה אחרי האיש: (פרדס יוסף)

בספר פינות הבית [הובא בספר פרס יוסף] הקשה, מדוע נבחר זוגו של יצחק דווקא על ידי מים? ותירץ שיש לבאר על פי הגמרא (שבת קנ"ב). עד ארבעים שנים מיכלא מעלי – עד גיל ארבעים טוב לאדם לאכול. מכאן ואילך משתה מעלי – לאחר גיל ארבעים טוב לו לאדם לשתות. ומכיון שיצחק היה בן ארבעים שנה, לכאורה לא היה ראו לקחת עבורו נערה בת עשר שנים, כיון שדעותיהם לא יהיו שוות, אצל יצחק יהיה משתה מעלי, ואצלה יהיה מיכלא מעלי. על כן בדק דוקא אם הנערה לא תרע בעיניה השתייה, זה יהיה הוכחה כי דעותיהם יהיו שוות ולא יהיה קטטה ביניהם:

העולם אומר שאוכל טוב וטעים כשהוא טרי, וכשהוא מתיישן הוא מתקלקל, ופג טעמו. משא"כ שתייה להיפך יין ישן הוא יותר טוב, הוא משביח. וזה שאמרו עד ארבעים כשארם צעיר צריך לדעת שמיקלא מעלי, ללמוד מהאוכל שהוא טוב כשהוא טרי, וכן הצעיר יש לו מעלה של מרץ טרי, תנצל את הכוחות של ימי הנעורים. וכשהוא מזדקן ידע האדם, שמשתיא מעליא היינו יין כשהוא מתיישן הוא יותר טוב, וכן אדם כשהוא מתבגר זקני תלמידי חכמים כמה שהם מזדקנים דעתם מתיישבת עליהם, וצריך הוא לנצל את מעלת הזקנה והישוב הדעת כמו השתייה. (שיח הפרשה)

קבלה ושמיעת לשון הרע

שאלה 1:

ירוחם נכנס לעולם השמחות, מחפש מקום לשבת, והנה הוא רואה את חבריו יושבים וסועדים את לבם, מתקרב הוא לשולחן, והוא שומע שהם עוסקים בענייני דיומא, מדברים לשון הרע ורכילות, מסמנים לו החברים ששמרו לו מקום שישב אתם יחד. ירוחם לא יודע מה לעשות מצד אחד הוא רוצה לשבת עם החברים שלו. אמנם מצד שני הוא יודע שהוא יכשל באיסור לשון הרע.

האם מותר לירוחם לשבת ביחד עם חבריו? צד ההיתר: כיון שירוחם החליט לא לקבל בשום פנים ואופן את הלשון הרע והרכילות שישמע. **תשובה:** כתב החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ו' סעיף ו') שאסור ליישב בחבורת מספרי לשון הרע, ואסור לשמוע לשון הרע, הגם שהוא בטוח בעצמו שהוא לא ידבר אתם והוא לא יאמין לכל מה שהוא ישמע, עצם השמיעה היא איסור. וע"כ צריך הוא להמציא תירוץ מדוע הוא צריך לשבת במקום אחר, כאן זה מקום של עוברי עבירה, וכמו שאם יאכל בשולחן זה מאכלים אסורים הוא לא יישב שם, הוא לא יגיד אני יאכל אוכל כשר, הם יאכל מה שהם רוצים, ויותר גרוע כשהוא שומע הוא עובר על איסור ועל כן אסור לו לשבת שם.

שאלה 2:

יקותיאל אף הוא משתתף באותה שמחה. אך יקותיאל לא הבחין במה עוסקים יושבי השולחן, גם הוא הוזמן על ידי החברים ליטול חבל בשמחתם, בדיבורם ובעיסוקם, הוא נטל את ידיו ויתיישב לאכול, ותוך כדי אכילתו הוא שומע שהם מדברים לשון הרע ורכילות.

האם יקותיאל צריך לקום ממקומו ולעבור שולחן? צד ההיתר: כיון שהוא לא מסוגל לעשות כן מפני הבושה, חבריו יצחקו עליו. ועוד הוא יקלקל את יחסיו אתם, הם חברים שלו. מה יעשה?

תשובה: כתב חפץ חיים (שם אות ה') שאם אפשר לו לילך ממסיבתם או להניח אצבעו באזניו חובה עליו לעשות כן. אבל אם אי אפשר לו להשמט מהם, וכן קשה לו מאוד להניח את אצבעו באזניו, מפני שיצחקו עליו, על כל פנים יראה לזרוז את עצמו בעת צרה, וללחום מלחמת ה' עם יצרו כדי שלא יכשל על כל פנים באיסור דאורייתא, של שמיעת וקבלת לשון הרע.

וצריך ג' פרטים, שיזהר בהן מאד וינצל על ידי זה על כל פנים מהאיסור תורה.

א) יחליט בנפשו בהסכם גמור שלא להאמין לדברי הגנות שמספרים על חבריהם. ב) לא יהיה נוח לו בשמיעת סיפוריהם האסורים האלה.

ג) גם יעמיד על עצמו שלא להראות לפני המספרים שום תנועה, שיראה ממנה שהוא מסכים לדבריהם, אך ישב כאבן דומם. ואם יוכל להראות לפניו פנים נזעמים שיבינו ממנו שהוא אינו מסכים לדבריהם ההבלים בודאי הוא טוב יותר.

נגד העקשנות

רב אחד היה למדן וצדיק, אך מדה רעה אחת היתה בו, מדת העקשנות, ואפילו כל חכמי מזרח ומערב באים ומוכיחים לו שטעה אינו שומע להם. יום אחד נסע הרב בעגלה בדרך, ונכנס ליער, באותה שעה שקעה החמה, והגיע זמן תפלה. ירד הרב מן העגלה והתרחק קצת ממנה להתבודד ולהתפלל תפלתו מתוך כוונה, גמר הרב את תפלתו ורצה לחזור אל העגלה, אך לא מצא את הדרך אליה, התחיל הולך אנה ואנה, והרחיק לתוך היער, ונשאר שם כמה ימים ומרוב צער טעה בחשבון הימים, ויצא לו שהיום השישי הוא השביעי - שבת, התפלל הרב תפילות השבת ככל שבת קודש.

בני עירו, כשראו שרבם איננו, שלחו שליחים לחפשו, ואחרי טרח ויגיעה רבה מצאו בינע, והחזירוהו בשמחה לביתו, כשהגיע יום חמישי ראה הרב שאין בני ביתו ועירו מתכווננים לקבל את השבת, והי' הדבר לפלא בעיניו. שאלם על כך, אמרו לו הלא יום חמישי היום, לא רצה לשמוע להם וצוה על בני ביתו ככל חוקף להכין כל צרכי השבת, ובשעת בין השמשות הלך לבית הכנסת, והנה הוא רואה שהציבור מתפלל תפלת ערבית של חול, כעס הרב עליהם. ושב אל ביתו וצוה להגיש לו מעדנים. ובמוצאי יום ששי, כשראה את אנשי העיר לובשים מלבושי כבוד והולכים לבית הכנסת לקבל פני שבת המלכה, התנפל עליהם בדברי בוז וחרפות, ועל בני ביתו צוה לעסוק במלאכה כבימות החול.

נצטערו בני ביתו צער גדל, ונסעו אל רבני הערים הסמוכות לספר להם על האסון, ולבקש מהם עצה, באו הרבנים אל הרב והוכיחו לו בראיות כי טעה בחשבון הימים, אך הרב העקשן אטם אזנו משמוע, והגיד להם שכלם טועים, ולא רצה לחזור מדעתו אך לרב הזה,

ידיד ורע, אדם פקח, ששמש רב בניקלשבורג, שמו נודע לתהילה הוא ר' שמעלקה שמע ר' שמעלקה מה שקרה ונסע ובא לביתו של הרב ביום חמישי בשבת, כשראהו הרב שמח שמחה גדולה ובקש ממנו לשבות השבת בביתו, ביום חמישי, לאחר חצות הלכו שני הרבנים לבית המרחץ, וכששבו לביתם לבשו בגדי שבת ובאו לבית התפלה לקבל את השבת, וכל האנשים תמהים שגם רבי שמעלקה בעצה אחת עם רבם, ולא יכלו להבין את הדבר.

כששבו הרבנים אל הבית, נאספו שמה נכבדי העיר, לקבל פני האורח הנכבד ולשמוע מפיו דברי תורה, הרב קדש על היין, אמר רבי שמעלקה הרב חייב להודות להקדוש ברוך הוא על הנס שעשה לו, שהצילו ממות, והגיש לרב בקבוק יין ישן נושן וחרוף ביותר, ונתן לו לשתות ממנו, שתה הרב שתי כוסות, ומכיון שלא היה רגיל ביין החל ראשו להסתחרר ותרדמה חזקה נפלה עליו, אז הצית ר' שמעלקה אש במקטרתו, ובקש מן הנאספים ללכת לביתם ולשוב לאחר עשרים וארבע שעות, לאחר קבלת שבת.

הניח כר למראשות הרב הישן, ושמר שלא יעירוהו משנתו, כששבו נכבדי העיר לאחר כ"ד שעות, מצאו את הרב ישן שינה עמוקה, ודברו דברי תורה עד חצות, אז עורר רבי שמעלקה את יידיה הנרדם, ואמר לו רבי, הגיע זמן ברכת המזון, הרב היה סבור שישן כמה דקות.

ובכך נשתנה חשבון הימים שלו, עם חשבונם של בני עירו, ולא ידע הרב כל ימי מה אירע לו, והיה מתפאר בפני כל שהחזיר את כל ישראל למוטב והציל את ישראל מחלול שבתות וימים טובים. **מדת העקשנות מדה גרועה היא, והחכמה תחיה בעליה.**